

СТ А Н О В И Щ Е

От: проф. д-р Янаки Боянов Стоилов, Софийски университет „Св. Кл. Охридски”,
област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление 3.6. Право

Относно: дисертационен труд за получаване на научна степен „доктор на науките”,
област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки,
професионално направление: 3.3 Политически науки,
научна специалност Политология

Автор на дисертационния труд: *Ивка Цакова Некова*
доцент, доктор по политология, УНСС

Тема на дисертационния труд: ***Олигархизация на политиката***

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 928/30. 03. 2021 г. на зам.-ректора по НИД на УНСС.

1. Информация за процедурата по защита на дисертацията

Ивка Цакова Некова е представила за обсъждане дисертационния си труд в катедра „Политология“, факултет „Международна икономика и политика“ на УНСС в съответствие с чл. 39 на ППЗРАСРБ. Разкриването на процедурата по защита на дисертационния труд е на основание решения на катедрения съвет на катедра „Политология“ (Протокол №7/16. 03. 2021 г.) и на факултетния съвет на факултет „Международна икономика и политика“ (Протокол №6/ 24. 03. 2021 г.).

2. Характеристика на дисертационния труд

Представената за публична защита дисертация е структурирана в увод, три глави, в които са обособени параграфи, заключение и използвана литература, с общ обем 494 страници. Темата е актуална и важна. През последните години тя привлича вниманието на редица западни изследователи. Става популярна и у нас, но повече в обществено-политически, отколкото в научен аспект. Първата глава е предимно историческа, втората – теоретико-методологична, а третата – с политико-приложен характер. Това е един от първите у нас монографични трудове, който обстойно се занимава с поставения проблем. Подходът към неговото разработване и структурата на

изследването са в съответствие с очакванията и стандартите за успешно разработване на „голяма” докторска дисертация.

Посочени са обекта, предмета, изследователската теза, основната цел и задачи, методологията на изследването. То има интердисциплинарен и комплексен характер. Ключът към разбирането за олигархизиране на политиката е симбиозата между икономическа и политическа власт, а в институционален план между неолибералния капитализъм и политическата демокрация. Основната цел на автора е да конструира собствен концептуален модел на процеса на олигархизация на политиката. Този модел разкрива неговите проявления, взаимни зависимости и механизми, които проникват в икономическата, политическата и социокултурната сфера. Основната теза на дисертанта е, че олигархизацията на политиката води до деструктивни резултати по отношение на политическата система, че е налице олигархично превземане на институциите на властта, на превратно използване на демократичните правила и практики от съвременната държава. Процесът протича неравномерно и с различен интензитет в отделните държави.

Олигархизацията на политиката е описана като процес, който има свои предпоставки, механизми на осъществяване, практически измерения и последици. Този процес е с глобален характер и национални проявления. Самият термин „олигархия” е създаден още в древността, за да характеризира един от начините, по които се организира и осъществява публичната власт. Днешното разбиране за олигархизиране на политиката далеч надхвърля разпространеното в класическата политическа теория понятие „олигархия“ и други свързани с него понятия, които се отнасят главно до вида политически режим като елемент от формата на държавата. Съвременният процес на олигархизация на политиката е обяснен чрез въвеждане на ключови двойки понятия: *концентрация* – дисперсия; *дивергенция* – конвергенция; *монопол* – конкуренция; *наследство* – меритокрация; *рентиерство* – предприемачество; *крайно неравенство* – повече равенство.

Изходната позиция и основна изследователска теза е, че олигархичното и демократичното управление се съчетават, а олигархично-демократичната сплав се представя формално като демокрация, но като съдържание е по-скоро олигархия. Резултатът е „превземане” на държавата, на клоновете на властите, които я съставят.

Авторът е използвал и цитирал множество източници, включително достъпни чрез интернет, които имат отношение към избраната тема. Този факт показва наличието на траен интерес от страна на автора към изследваната проблематика. Използваната литература надхвърля 200 заглавия, приблизително по равен брой на кирилица и на латиница – на английски. Тя включва най-новите публикации на авторитетни изследователи на политиката и икономиката и други области на обществения живот от последните години.

3. Научни и научно-приложни резултати

Като цяло поставените изследователски задачи са изпълнени. Дисертационният труд съдържа значителни научни резултати. Сред тях в по-общ план е задълбочаване на обяснението за съвременната криза на демокрацията, политиката и държавата. Основните резултати от изследването, представени в хронологичен ред са:

- описани и систематизирани са чертите на историческите цикли на капиталистическата олигархия през последното половин хилядолетие – от нейното зараждане досега;
- представени са изследователските подходи и теории, използвани за постигане на целите на изследването;
- очертан е собствен концептуален модел, който обхваща олигархизацията на политиката с възможност той да бъде прилаган в конкретна държава и обществена среда (с. 281);
- олигархизацията е разгледана като процес, който по същество се противопоставя на демокрацията и се проявява в икономиката, политиката и социокултурната сфера; така се получава олигархично-демократична сплав с различен характер и особености в съвременните западни демокрации;
- разкрита е същността и действието на механизмите на процеса на олигархизация в държавите от капиталистическия център;
- отбелязани са елементи на олигархизация на политиката в България след 1989 г;
- набелязани са възможни насоки за антиолигархична съпротива и намаляване на силната концентрация на богатство и власт в ръцете на едно ограничено малцинство.

С оглед на очертаня предмет изследването е цялостно, последователно и стига до определени резултати. То обхваща процеса на олигархизиране на политиката в

държавите според степента на тяхното развитие (световния център, полупериферия и периферия) и в основните сфери на обществения живот – икономическа, политическа и социокултурна.

Избраната методология (главно от областта на политологията и политическата икономия) допринася за постигане на целта и за решаване на изследователските задачи. Използвани са класически за политологията подходи като класовия и елитарния, но наред с тях и други не толкова популярни и често прилагани, например подходът основан на властови ресурси, който е особено подходящ за настоящото изследване. Според автора икономическото измерение на олигархичната власт е определящо. Концентрацията на огромен частен капитал превръща олигархията в същностна характеристика на управлението (на държавата) при капитализма. Олигархичното превземане на държавата е опит за нейното приватизиране. По тази причина държавата не е в състояние да отстоява обществените интереси, а представителната власт да изразява адекватно обществените предпочитания. Представителното управление започва да се заменя с управление на общественото мнение. Затова в публичната сфера се акцентира върху теми, които силно разделят и поляризират хората, но не по съществените проблеми.

Към резултатите на изследването трябва да отнесем обобщаването и онагледяването на основните етапи и черти на процеса на олигархизация на политиката. Това е постигнато чрез изработените сравнителни таблици за: четирите исторически цикъла на олигархизация и за прехода от демократизация към олигархизация в основните сфери на обществения живот.

В текста на дисертацията и в представените публикации не откривам плагиатство. Използваните източници са придружени със съответни позовавания. Не съм получил сигнали за нарушаване на авторски права на други изследователи.

4. Оценка на научните приноси

Научните приноси на дисертацията са посочени на стр. 62 от автореферата. В общи линии смятам, че те съответстват на претенцията на автора за оригиналност и новост в изследваната тематика. Сред тях мога да открия следните:

- През призмата на теорията за световните системи е обогатен анализа на капиталистическата олигархия в трите измерения на олигархичната власт:

икономическо (власт на богатството), политическо (власт на държавата в услуга на богатите) и идеологическо („мека“ власт за постигане на културна хегемония).

- Конструиран и изобразен е собствен концептуален модел на олигархизация на политиката, който включва основни понятия, особености на процеса на олигархизация в основните сфери на обществения живот, олигархичното завладяване на основните власти в държавата и механизмите за реализация на този процес. Моделът е приложен към България чрез посочване на елементи на олигархизация на политиката от 90-те години насам.
- Систематизирани са механизмите (формите и социалната технология), по които олигархичната политика прониква в институциите на държавата и се осъществява на практика. Откритите са механизмите, чрез които се разгръща процесът на олигархизация в политиката, както и възможните насоки и пътища за нейното ограничаване.
- На основата на направения анализ и очертаните тенденции се прави прогноза (предвиждане) за възможно ограничаване на олигархизирането на политиката с две допускания: едното е зависимо от бъдещето на капитализма в условията на четвъртата индустриална революция, а другото следва от трудността за публично легитимиране на олигархичните политики поради упадъка на неолиберализма през третото десетилетие на настоящия век.

5. Оценка на публикациите, свързани с темата на дисертацията

Представени са 14 публикации, сред които една монография и една статия на чужд език. Те са направени през последните пет-шест години в сборници и списания с научно рецензиране. Публикациите са достатъчно на брой и с необходимото научно съдържание, като показват, че темата ангажира автора в продължителен период и че нейното съдържание се обогатява в хода на изследователската работа.

6. Оценка на автореферата

Авторефератът (на български и на английски език) в обем от 63 стр. е изготвен съобразно с установените изисквания. Той последователно и обстойно отразява структурата и съдържанието на дисертационния труд. Приложена е Справка за изпълнение на минималните национални изисквания по чл.2б, ал.2 и 3 от ЗРАСРБ, която показва, че те са изпълнени от автора на дисертацията.

7. Критични бележки и препоръки

Няма как интердисциплинарно изследване по такава важна, чувствителна и сравнително нова тема у нас да не предизвиква критични бележки и дори спорове. Според мен обаче те не са от такова естество, което да постави под съмнение постигнатите резултати.

Авторът изгражда изложението като проследява и коментира възгледите на редица учени по поставените въпроси. По този начин върху вече налична основа се „дострояват“ научни тези и се правят изводи. Освен това читателят се информира за други теории, засягащи проблеми на олигархията и олигархизирането на политиката. Такъв подход обаче неминуемо води автора към вече очертано от утвърдени имена русло на разсъждения. Вероятно по тази причина тя отбелязва нови категории за характеризиране на съвременната действителност – постдемократична (К. Крауч), постфактична (В. Щреек), технико-икономическа субполитика (У. Бек), без да ги подлага на критичен анализ.

И. Цакова прави уговорка, че нейното внимание е съсредоточено върху олигархизацията на политиката в САЩ и държавите от ЕС през последните четири десетилетия и засяга само фрагменти от процеса на олигархизация на политиката в България през последните 30 години. Нямам претенции от предметно и фактическо естество към тази част от работата, защото навлизането в злободневието би могло да повдигне други спорни въпроси. Препоръката ми е от концептуален характер. Процесът на олигархизация в страните от Източна Европа и специално в България след 1989 г. откроява някои от общите черти в неговото протичане и същевременно бележи особености в неговото развитие. Става дума за създаване на олигархия предимно чрез присвояване на богатство (в икономическия смисъл на думата), за регресивна данъчна политика, която благоприятства този процес, за лобизъм без посредничество и т. н. Особености олигархизацията има и в наднационални обединения от типа на Европейския съюз. Тези бележки могат да се възприемат като препоръки към следващи изследвания по темата.

Споделям избора на докторанта вместо твърдението за обективистична позиция да вземе страна в защита на колективни интереси и ценности, които са застрашени от доминиращата неолиберална политика и краен индивидуализъм. Това обаче налага

внимателно и аргументирано да се правят прогнози за бъдещето на олигархичната политика, да не се допусне идеологически съображения да доминират над теоретични, колкото и трудно да е това в такава област на познанието.

Заключение:

На основание чл. 12 от ЗРАСРБ, чл. 37 от ППЗРАСРБ и направения анализ на дисертационния труд на тема „Олигархизация на политиката“ смятам, че той представлява задълбочено изследване, което съдържа теоретични обобщения и решения на голям научен проблем с теоретичен и приложен характер. Тези констатации и оценка мотивират моя извод да гласувам „за“ и да предложа доц. д-р Ивка Цакова Некова да получи научната степен „доктор на науките“ в професионално направление 3.3 Политически науки.

18. 05. 2021 г.

проф. д-р Янаки Стоилов

STATEMENT

By: *prof. Yanaki Boyanov Stoilov, PhD, Sofia University “St. Kliment Ohridski”,
Higher education area: 3. Social, Economic and Legal Sciences,
Professional field 3.6. Law*

Regarding: *Dissertation thesis for rewarding the scientific degree “Doctor of Sciences”,
Higher education area: 3. Social, Economic and Legal Sciences,
Professional field 3.3. Political Sciences,
Scientific Specialty Political Science*

Author of the dissertation thesis: *Ivka Tsakova Nekova
Associate professor, PhD in Political Science, UNWE*

Dissertation thesis title: ***Oligarchization of politics***

The grounds for presenting the statement: *member of the scientific jury for the defense of the dissertation thesis according to Order № 928/30.03.2021 by the Vice rector for research and international affairs of the UNWE.*

1. Information about the dissertation defense procedure

Ivka Tsakova Nekova has presented for discussion her dissertation thesis in the department of “Political Science”, Faculty of “International economy and politics” at the UNWE according to article 39 of the Regulations for the Application of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria. The grounds for opening the procedure for defense of the dissertation thesis are decisions by the Council of the “Political Science” Department (Record № 7/16.03.2021) and the Council of the Faculty of “International economy and politics” (Record № 6/ 24.03.2021)

2. Characteristics of the dissertation thesis

The presented for public defense dissertation consists of introduction, three chapters, each one separated in different paragraphs, conclusion and references, with a total volume of 494 pages. The theme is actual and important. During the last few years, it has attracted the attention of a number of western researchers. Although the theme became popular in Bulgaria, its popularity is rather of social-political than scientific aspect. The first chapter of the dissertation for the most part is historical, the second – theoretical-methodological, the

third – has political-applied nature. This is one of the first monographies in Bulgaria, that in details studies the given problem. The approach for its elaboration and the structure of the research are in correspondence to the expectations and the standards for successful development of a DSc dissertation thesis.

The research outlines the object, the subject, the research thesis, main aim and tasks, the research methodology. It has interdisciplinary and complex character. The key for understanding the oligarchization of politics is the symbiosis between economic and political power, and in institutional aspect between neoliberal capitalism and political democracy. The main aim of the author is to construct her own conceptual model of the process of oligarchization of politics. The model reveals its manifestations, mutual dependencies and mechanisms that penetrate the economic, political and socio-cultural sphere. The main thesis of the DSc candidate is that the oligarchization of politics results to destructive outcomes in regards to the power institutions, misuse of democratic rules and practices by the contemporary state. The process is irregular and has different intensity in the various states.

The oligarchization of politics is described as a process that has its own prerequisites, mechanism, practical dimensions and consequences. This process is global, but has national manifestations. The term “oligarchy” itself has been created in Ancient times, in order to describe one of the ways the public power has been organized and executed. The today understanding of the oligarchization of politics far exceeds the concept of “oligarchy” in the classical political theory, as well as some of the similar terms that correspond mainly to the type of the political regime as an element of the form of the state. The contemporary process of oligarchization of politics is explained by introducing key pair concepts, such as: *concentration* – dispersion; *divergence* – convergence; *monopoly* – competitiveness; *inheritance* – meritocracy; *rent-seeking* – entrepreneurship; *extreme inequality* – more equality.

The initial position and main research thesis is that the oligarchic and democratic government combine, while the oligarchic-democratic alloy officially presented as democracy, in fact is rather oligarchy. The outcome is state “capture”, capture of the branches of the power.

The author has used and cited a number of resources, including ones accessible online that relate to the selected theme. This fact proves the existence of lasting interest on behalf of

the author towards the researched problematic. The references far exceed 200 titles, almost equally in Cyrillic and Latin – English. It includes the newest publications by authoritative political and economic researchers, as well as in some other fields of the public life during the last few years.

3. Scientific and applied results

As a whole, the research tasks are fulfilled. The dissertation thesis consists of some considerable scientific results. Among them, in close-up, stands the profound explanation of the contemporary crisis of democracy, politics and state. The main results of the dissertation in chronological order are:

- it describes and systematizes the characteristics of the historical cycles of capitalist oligarchy during the last half millennium – since its origin till now;
- it presents the research approaches and theories, used to achieve the aims of the study;
- it outlines its own conceptual model, that encompass the oligarchization of politics, with the possibility to be applied in certain state and public sphere (p. 281);
- the oligarchization is presented as a process that in its essence opposes democracy and manifests in the economics, politics and the socio-cultural sphere; this results in oligarchic-democratic alloy with different nature and specifics in the contemporary western democracies;
- it reveals the nature and the operation of the mechanisms of the process of oligarchization in the states of the capitalistic centre;
- it outlines some fragments of the oligarchization of politics in Bulgaria after 1989;
- it also points out some possible roads for anti-oligarchic resistance and reducing the strong concentration of wealth and power in the hands of a limited minority.

With a view to the outlined subject, the research is complete, consecutive and achieves certain results. It includes the process of oligarchization of politics in the states according to the degree of their development (world centre, semi-periphery and periphery) and in the main spheres of their public life – economic, political and socio-cultural.

The selected methodology (predominantly from the field of the Political Science and the Political Economy) contributes for the achievement of the aim and the fulfilment of the research tasks. The author uses classical approaches from the Political Science, such as the class and elite ones, but along them she also uses some other not that popular and less applied

ones, for example the approach based on power resources, that is rather suitable for the current research. According to the author, the economic dimension of the oligarchic power is determinant. The concentration of huge private capital turns oligarchy into an essential characteristic of the (state) management under capitalism. The oligarchic state capture is an attempt for its privatization. Therefore, the state is not capable to uphold the public interests, while the representative power does not reflect adequately the public preferences. The representative government is underway to be replaced by public opinion management. Therefore, in the public sphere the accent is on themes, that severely divide and polarize the people, rather than on the important problems.

The generalization and the visualization of the basic stages and features of the process of oligarchization of politics are also one of the results of the research. This is done by the elaborated comparative tables on: the four historical cycles of oligarchization and transition from democratization to oligarchization in the basic spheres of the public life.

В текста на дисертацията и в представените публикации не откривам плагиатство. Използваните източници са придружени със съответни позовавания. Не съм получил сигнали за нарушаване на авторски права на други изследователи.

In the dissertation thesis and in the presented publications, there is no evidence of plagiarism. The used sources are accompanied with the corresponding references. There are no signals for infringement of the authorship rights by other researchers.

4. Evaluation of the scientific contributions

The scientific contributions of the dissertation are listed on page 62 of the Abstract. As a whole, I consider that they correspond to the author claim for originality and novelty of the researched thematic. Among them, I can outline the following ones:

- In the light of the theory of the world systems, the analysis of the capitalist oligarchy has been enriched in the three dimensions of the oligarchic power: economic (power of the wealth), political (power of the state at the service of the wealthy people) and ideological (“soft” power for achieving cultural hegemony).
- There is an elaborated and visualized own conceptual model of oligarchization of politics that includes basic concepts, specifics of the process of oligarchization in the main spheres of the public life, oligarchic capture of the main powers in the state and mechanisms for the realization of this process. The model has been applied to Bulgaria

by outlining some fragments of the oligarchization of politics since the 90-s of the XX century up to today.

- It systematizes the mechanisms (forms and social technology) through which oligarchic politics penetrates the state institutions and is done in practice. It outlines the mechanisms through which the process of oligarchization evolves, as well as the possible directions and roads for its limitation.
- Based on the elaborated analysis and the outlined tendencies, there is a prognosis (foresight) for the possible limitation of the oligarchization of politics with two admissions: one of them is dependent on the future of capitalism under the fourth industrial revolution, and the other is derived from the hardship of legitimizing the oligarchic policies due to the decline of neoliberalism during the third decade of the XXI century.

5. Evaluation of publications related to the dissertation theme

There are 14 publications, among them a monography and an article in foreign language. The publications are published in the last 5-6 years in conference proceedings and journals with scientific review. The publications are sufficient as a number and have the necessary scientific content, thus proving the author has been engaged for a long time with the theme and that its content has been enriched along the research work.

6. Evaluation of the Abstract

The Abstract (in Bulgarian and English) is in volume of 63 pages and is elaborated according to the established requirements. It consecutively and thoroughly reflects the structure and the content of the dissertation thesis. There is also a Reference for the fulfilment of the minimal national requirements in accordance to article 2b (paragraphs 1 and 3) of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, that demonstrate their fulfilment by the dissertation author.

7. Critical notes and recommendations

It is not possible an interdisciplinary research on such important, sensitive and comparatively new theme for Bulgaria, not to provoke critical notes and even arguments. However, in my opinion, their nature cannot question the achieved results.

The author elaborates the work by studying and commenting on the views of a number of scientists on the analysed issues. Thus, based on the already existing ground, the

author “completes” the scientific thesis and makes conclusions. Besides, the reader is being informed about other theories, concerning issues related to the oligarchy and the oligarchization of politics. Such approach however, inevitably leads the author to already outlined by well-established names reasoning. Most probably, this is why she only registers some of the new categories for describing the new reality – postdemocratic (C. Crouch), post-reality (V. Streek), technical-economic subpolitics (U. Beck), without critically analysing them.

I. Tsakova makes the stipulation that her attention is drawn towards the oligarchization of politics in the USA and the EU states during the last four decades and partly shows some fragments of the process of oligarchization of politics in Bulgaria during the last 30 years. I do not have claims of objective and factual nature to this part of the work, because encroaching the problem of the day can bring forward some other disputable issues. My recommendation is of conceptual nature. The process of oligarchization in the Eastern Europe countries and in particular Bulgaria after 1989 outlines some of the common characteristics of its development and at the same time indicates the specifics of its evolution. It comes to the creating of oligarchy predominantly by appropriation of wealth (in economic sense), for regressive taxation policy, that favours this process, for lobbying without mediation, etc. The oligarchy also has some specifics in supranational unions, such as the EU. These notes can be perceived as recommendations for future studies on the theme.

I share the candidate choice, instead of the objective position, to take sides in defense of the collective interests and values that are being threatened by the dominating neoliberal politics and extreme individualism. This however, imposes the need for attentively and well-grounded prognosis for the future of the oligarchic politics, in order not to let ideological reasons to dominate the theoretical ones, no matter how hard this is in this field of knowledge.

Conclusion:

In accordance to article 12 in the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria, article 37 of the Regulations for the Application of the Act for the Development of the Academic Staff in the Republic of Bulgaria and the Regulations for organization and conduct of competitions for obtaining scientific degrees and for holding academic positions at the UNWE and the analysis of the

dissertation thesis “Oligarchization of politics”, I consider that it represents a thorough research, that consists of theoretical conclusions and decisions of important scientific problem with theoretical and applied nature. These findings and evaluation motivate me to vote in favour of the candidate and to propose assoc. prof. Ivka Tsakova Nekova, PhD, to be awarded the scientific degree “Doctor of Sciences” in the professional field 3.3 Political Sciences.

May 18, 2021

prof. Yanaki Stoilov, PhD